

Іншими словами, привласнення заготовленого лісу, на порубку якого було витрачено людську працю, вважається розкраданням майна, при цьому крадіжкою може бути визнано заволодіння деревами, які були зрубані, оброблені, складовані, тобто підготовлені до вивезення лісозаготівельниками. *Обов'язковий елемент крадіжки – вилучення майна із законного володіння його юридичного власника.* За таких обставин більшість науковців та дослідників вважають, що при незаконній порубці дерев такого вилучення не відбувається, при цьому посилаючись на норми статті 13 Конституції України та статті 148 ГК України, здійснюють висновок, що ліс «на корені» розглядається законом як природний ресурс. Отже, при самовільній рубці дерева та чагарники вилучають з природного середовища свого зростання, а не зі сфери власності, а від так вкрасти ліс на їх думку на корені неможливо.

Вважаємо, що питання предмету розглядуваного злочину потребує досконального та ретельного вивчення та з'ясування можливості визнати лісові насадження предметом суспільних відносин у сфері власності.

Роціна І. О.,

професор кафедри кримінального права і процесу ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана», кандидат юридичних наук, доцент

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТ. 13 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ТА НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Стаття 13 (Право на ефективний засіб правового захисту) Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі Європейська конвенція) вказує, що кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження [1, с. 218].

При аналізі цієї статті видно, що вона має змішаний матеріально-процесуальний характер, що сприяє на практиці Європейського суду не однозначно її трактувати. Досить довгий час було не ясно, є право на ефективний засіб правового захисту прав людини самостійним або має бути «прив'язано» до конкретної матеріальної норми права Європейської конвенції. Крім того, на розуміння цієї норми впливають також національні «засоби захисту» права в країнах Ради Європи, які базуються на різних підставах, традиціях і постійно розвиваються [2, с. 221].

Необхідно також уточнити, що положення ст. 13 Європейської конвенції теоретично дають кожній людині право на ефективний засіб правового захисту прав людини, однак не тільки не встановлюють конкретного переліку цих засобів, але й не дають поняття ефективного засобу правового

захисту прав людини. Можливо, така розробка цієї статті Європейської конвенції була зумовлена тим, що дійсно не реально для всіх країн Європи знайти і врахувати єдиний ефективний спосіб правового захисту прав людини. На нашу думку, тут має певне значення і прецедентне право, яке систематично дає нові тлумачення того чи іншого порушення прав людини.

У зв'язку з відсутністю переліку конкретних засобів правового захисту прав людини як на національному, так і на міжнародному рівнях, Європейський суд у своїх рішеннях дає вельми розширювальне тлумачення ст. 13 Європейської конвенції, вказуючи, що практично будь-які дії, якщо вони порушують положення Європейської конвенції, повинні в обов'язковому порядку бути предметом судового розгляду.

До права на ефективний засіб правового захисту слід віднести також ст. 53 Європейської конвенції згідно з якою ніщо в цій Конвенції не може тлумачитись як таке, що обмежує чи уневажнює будь-які права людини та основоположні свободи, які можуть бути визнані на підставі законів будь-якої Високої Договірної Сторони чи будь-якою іншою угодою, стороною якої вона є. О. Трагнюк також вважає, що мета цієї статті – забезпечення того, що більші гарантії прав людини, які існують у національному праві, підтверджуються та зберігаються і не послаблюються з посиланням на те, що відповідні положення менш ефективно захищені Європейською конвенцією. Дана стаття, таким чином, демонструє, що Договірні Сторони не намагаються замінити національні гарантії і забезпечити захист прав індивіда лише засобами Європейської конвенції. Проявом субсидіарності у контрольному механізмі Європейської конвенції є також вимога про вичерпання усіх національних способів захисту прав людини (п. 1 ст. 35). З точки зору міжнародного права, саме на державу, в першу чергу, покладається обов'язок дотримання норм з прав людини. Тому й потрібно вимагати усунення зазначених порушень, насамперед, від держави. У тому разі, коли остання з будь-яких причин нездатна це зробити, можливе втручання міжнародних органів, що мають відповідні повноваження [3, с. 25–26].

Кількість рішень, винесених Європейським судом за заявами громадян України про порушення їхніх прав національними судами, в яких, разом з іншими статтями Європейської конвенції, застосовувалася ст. 13 цієї Конвенції, становить найбільшу кількість. Так, тільки на сайті Міністерства юстиції України, кількість рішень Європейського суду, в яких також є посилання і на ст. 13 Європейської конвенції, становить понад 90. А якщо ще врахувати, що до окремих справ Європейським судом було долучено велику кількість заяв (наприклад, у справі «Хворостяний та інші проти України» об'єднано 249 заяв), то кількість рішень, за якими застосовувалася ст. 13 Європейської конвенції становить кілька сотень. Все це свідчить як і про відсутність в Україні ефективних засобів правового захисту прав людини, так і не достатній рівень застосування наявних цих засобів на практиці.

Характерним прикладом відсутності в Україні ефективного засобу правового захисту є справи «Баріло проти України», «Кононов та інші проти

України», «Щибулько та інші проти України», «Писарський та інші проти України» і т. д.

Аналіз вищевикладених справ, розглянутих Європейським судом, показує, що незважаючи на досить велику кількість застосування ст. 13 спільно з іншими – матеріальними статтями Європейської конвенції, її роль була підлеглою (субсидіарною). Аналогічного висновку дійшов і В. Манукян, аналізуючи рішення Європейського суду [2, с. 223]. та других проти України», «Андріанова та других проти України».

Наприклад, у справі «Роженко та інші проти України» Європейський суд вказав, що враховуючи усталену практику розгляду справ щодо невиконання національних рішень та у зв'язку з відсутністю ефективного національного засобу юридичного захисту щодо такого невиконання в цих справах є порушення п. 1 ст. 6, ст. 13 Європейської конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Європейської конвенції [4].

У різні дати Уряд України за багатьма заявами громадян направляв до Європейського суду односторонні декларації та пропозиції з метою вирішення скарг заявників на тривале невиконання національних рішень. Європейський суд розглянув ці декларації і пропозиції та відхилив, так як вони явно не відповідали вимогам Європейської конвенції. Щодо деяких заяв Уряд України висловив зауваження, які також були відхилені Європейським судом.

Виходячи з аналізу вищевикладеного можна зробити висновок:

1. Уряд України не тільки не вживає жодних реальних заходів для створення ефективного способу правового захисту прав людини у національному праві, але й явно не достатньо застосовує на практиці вже наявні такого роду можливості.

2. Відсутність у національному законодавстві України положень, які встановлюють обов'язковість судового контролю у зв'язку з можливим порушенням прав і свобод, гарантованих Європейською конвенцією, розглядається Європейським судом як порушення самої Європейської конвенції з усіма наслідками, що випливають звідси юридичними наслідками. Для більш ефективного способу правового захисту прав людини в національному законодавстві необхідно: 1. Посилити санкції ст. 371, 372, 373 374 КК України. 2. Проводити вибори суддів, а не призначати, як це робиться в даний час.

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2010. № 10. С. 215 – 233.

2. Манукян В. И. Европейский суд по правам человека: право, прецеденты, комментарии : науч.-практ. пособие. К. : Истина, 2007. 367 с.

3. Трагнюк О. Принцип субсидіарності за Європейською конвенцією про захист прав і основних свобод людини 1950 р. *Право України*. 2003. С. 25–29.

4. Європейський суд. Справа «Роженко та інші проти України». Рішення 5.06.2013р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_916.